

SYRJINTÄLAUTAKUNTA

Syrjintä, etninen tausta, syrjintäolettama, pankkipalvelu, tunnistautuminen

Diaarinumero: 2014/1457

Antopäivä: 5.11.2014

Hakija oli Suomessa asuva viron kansalainen, joka katsoi tulleen syrjityksi pankkipalveluiden saamisessa, kun pankki ei ollut avannut hänen alaikäisille pojilleen tilejä ilman suomalaista tunnistusasiakirjaa.

Syrjintälautakunta piti selvitettyinä, että pankki olisi hyväksynyt hakijan henkilöllisyyden selvittämiseen hänen virolaisen passinsa. Pankilla oli ollut velvollisuus selvittää hakijan lasten huoltajuus, koska hakija oli halunnut tehdä pankin kanssa sopimuksen alaikäisten lasten puolesta.

Syrjintälautakunta katsoi, ettei hakija ollut joutunut etnisen alkuperänsä johdosta epäedullisempaan asemaan kuin muut lastensa puolesta pankin kanssa sopimuksen tekevät huoltajat.

Syrjintälautakunta katsoi pankin kyenneen selvityksellään näyttämään, ettei pankin menettelyssä lasten huoltajuuden selvittämiseksi ole ollut kyse yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä kielletystä syrjinnästä.

Hakijan vaatimukset

Hakija pyysi syrjintälautakuntaa kieltämään häneen pankkipalveluiden saamisessa kohdistuneen syrjinnän ja asettamaan pankille uhkasakon, koska pankki ei ollut suostunut avaamaan hänen alaikäisille pojilleen tilejä ilman suomalaista tunnistusasiakirjaa. Lisäksi hakija vaati pankkia korvaamaan hänelle hänen syrjintälautakunnalle lähettämistään virkatodistuksista aiheutuneet kulut, jos asiassa todetaan pankin syrjineen häntä.

Hakijan perustelut

Hakija on Suomessa asuva Viron kansalainen, joka olisi halunnut avata pankissa alaikäisille pojilleen osake- ja rahastosalkkutilit. Pankki ei ollut kelpuuttanut hänen virolaista passiaan, vaan oli vaatinut suomalaisen viranomaisen myöntämää henkilökorttia tai vastaavaa asiakirjaa. Hakija katsoi, että pankin olisi tullut hyväksyä hänen virolainen passinsa hänen tunnistamiseensa, koska se on EU:ssa hyväksytty matkustusasiakirjaksi. Hakija katsoi pankin toimivan syrjivästi koska toisen EU –valtion matkustusasiakirja ei ollut riittävä huoltajan henkilöllisyyden toteamiseen.

Hakija piti uhkasakon asettamista tarpeellisenä, koska katsoi virolaisiin ja yleensä ulkomaalaisiin kohdistuvan syrjinnän olevan yleistä niin pankissa kuin muuallakin Suomessa asioidessa.

Hakijan mukaan hän ei ollut saanut pankin 23.7.2014 lähettämää selvityspyyntöä. Hakija katsoi, että huoltajuuden selvittämiseen tulisi vaatia asiakkaalta virkatodistus, mutta sellaista ei pankki ollut vaatinut.

Hakija katsoi, että pankin ohjeistuksen mukaisesti toimiva Suomen kansalainen saa palvelun nopeammin ja vaivattomammin kuin muusta maasta tuleva henkilö ja siksi pankin palvelu on etnisesti syrjivää.

Vastaaajan vastaus

Pankki katsoi menetelleensä asiassa kaikilta osin lain ja viranomaisohjeiden mukaisesti, huolellisesti ja voimassa olevien käytäntöjen sekä arvo-osuusjärjestelmän tilinhoitajia velvoittavien säännösten ja ohjeiden mukaisesti. Pankki kiisti syyllistyneensä menettelyssään etniseen taustaan perustuvaan syrjintään.

Vastaaajan perustelut

Lainsäädännön, erityisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetun lain (rahanpesulaki) säännösten mukaan pankin tulee aina tunnistaa asiakkaansa ja todentaa henkilöllisyys niin, että tunnistamisen yhteydessä saatujen henkilötietojen oikeellisuus voidaan varmistaa. Tunnistaminen perustuu asiakkaan pankille esittämiin riittävät tiedot sisältäviin asiakirjoihin, jotka ovat peräisin luotettavasta ja riippumattomasta lähteestä. Rahanpesulain mukaan asiakkaan tunnistaminen ilman henkilökohtaista tapaamista niin sanottuna etätunnistamisena on esimerkki tilanteesta, joka edellyttää tehostettua tunnistusvelvollisuutta. Tämän johdosta pankin on etätunnistamistilanteissa noudatettava korostettua huolellisuutta. Asiakkaalta tulee hankkia riittävästi tietoja, ja tiedot tulee todentaa luotettavasta lähteestä. Pankki voi vaatia asiakasta toimittamaan lisäasiakirjoja luotettavasta lähteestä tai muita selvityksiä voidakseen todentaa asiakkaan henkilöllisyyden ja varmistaa asiakkaan antamat tiedot silloin, kun asiakas ei ole ollut fyysisesti läsnä tapaamisessa pankin kanssa.

Asiakasta edustava edunvalvoja tunnistetaan samoin periaattein kuin suora asiakas. Kuten Finanssivalvonnan asiakkaan tuntemisesta antamat määräykset ja ohjeet edellyttävät, pankilla on riskiperusteisen lähestymistavan perusteella luodut omat asiakkaan tuntemiseen liittyvät menettelytapansa ja vähimmäiskriteerit, joita pankki noudattaa kaikissa asiakassuhteissaan.

Pankin sisäisten toimintaohjeiden mukaan alaikäiselle lapselle asiakkuutta avattaessa pankin tulee tarkistaa lapsen edunvalvojat huolellisesti. Tämä on yhtiön tavanomainen käytäntö, johon pankin säilytystili-/tilisopimuksessakin viitataan toteamalla, että sopimus tulee voimaan, kun yhtiö on tavanomaisen käytäntönsä mukaisesti hyväksynyt asiakkaan hakemuksen. Hyväksyntä edellyttää, että pankki pystyy luotettavasti tunnistamaan asiakkaan tai asiakkaan edustajan ja todentamaan hänen henkilöllisyytensä lain säännösten, viranomaisohjeiden ja käytäntöjen edellyttämällä tavalla. Ehdossa todetaan, että alaikäistä asiakasta edustaa kaikissa yhteyksissä hänen edunvalvojansa (huoltajansa).

Pankin käytännön mukaisesti alaikäisen lapsen edunvalvojille eli vanhemmille perustetaan omat käyttäjäprofiilit pankin asiakastietoihin silloin, kun lapsen tilisopimuksen liitteenä tulee vanhempien valtakirja eikä kyseisillä vanhemmilla ole omaa varsinaista asiakkuutta pankissa. Profiilin luomiseen vaaditaan ensisijaisesti suomalaista henkilötunnusta. Edunvalvojen valtuutus kytketään

lapsen tilitietoihin ja vanhemmille muodostetaan omat tunnuksset, joilla he saavat pääsyn määritellyille alaikäisen lapsen salkku- ja/tai talletustileille ja pystyvät tekemään siellä toimenpiteitä lapsen puolesta edunvalvojan asemassa.

Asiakkuuden avaamisen yhteydessä pankki tarkistaa suomalaisen henkilötunnuksen omaavan henkilön osoitetiedot Väestötietokeskuksen ylläpitämästä väestötietojärjestelmästä. Alaikäisten lasten ollessa kyseessä pankki tarkistaa myös vanhempien (huoltajien) tiedot samasta järjestelmästä. Mikäli huoltajalla näkyy väestötietojärjestelmässä suomalainen henkilötunnus, pankki pyytää aina asiakasta toimittamaan kopion asiakirjasta (suomalaisesta henkilöllisyystodistuksesta), jolla suomalainen henkilötunnus voidaan todentaa ja varmistaa. Mikäli asiakkaalla ei ole suomalaista kuvallista henkilöllisyystodistusta, pankki pyytää asiakasta toimittamaan kopion suomalaisesta KELA –kortista, jonka nojalla pankki voi myös todentaa suomalaisen henkilötunnuksen.

Pankki on arvopaperinvälittäjä, jonka asiakkaiden rahoitusvälineomistuksia säilytetään pääasiassa arvo-osuusmuotoisina. Pankki toimii arvo-osuusrekisterin rekisterinpitäjänä ja tilinhoitajana Euroclear Finland Oy:n (Euroclear) ylläpitämässä arvo-osuusjärjestelmässä. Pankkia velvoittaa tilinhoitajia koskevan lainsäädännön lisäksi Euroclearin antamat säännöt ja kirjaamisohjeet. Tilinhoitajilta edellytetään erityistä huolellisuutta tämän tehtävän hoitamisessa.

Euroclearin kirjaamisohje määrittelee sellaisen ulkomaalaisen henkilön, jolla on suomalainen henkilötunnus, ”suomalaiseksi luonnolliseksi henkilöksi”. Ohjeen mukaan suomalaisen luonnollisen henkilön osalta henkilöllisyyden toteamisen yhteydessä tulee nimenomaisesti selvittää suomalaisen luonnollisen henkilön nimi ja henkilötunnus. Lisäksi tilinhoitajan tulee ohjeen mukaan tarvittaessa pyytää vanhempaa (huoltajaa) toimittamaan alaikäistä lasta koskeva virkatodistus tai muu asiakirjaselvitys, josta alaikäisen lapsen edunvalvojat käyvät ilmi.

Kirjaamisohjeen mukaan tilinhoitajien on käytettävä oikeudenhaltijoista yksilöintitunnuksia. Ohjeen mukaan sellaisen luonnollisen henkilön osalta, jolla on suomalainen henkilötunnus, on käytettävä yksilöintitunnuksena henkilötunnusta. Jos ulkomaisella luonnollisella henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta, on tilinhoitajan laadittava oikeudenhaltijan yksilöivä keinotekoinen tunnus, jota haetaan Eurocleariltä. Ohjeen mukaan keinotekoista tunnusta ei voida antaa, jos asiakkaalla on jo suomalainen henkilötunnus.

A:n tapauksessa pankin ei ole ollut täysin mahdollista luotettavasti viranomaiskäytäntöjen edellyttämällä tavalla todentaa väestötietojärjestelmästä ilmenevää alaikäisen ja toisen huoltajan (A:n) yhteyttä virolaisen passin perusteella, koska passista ei ollut ilmennyt väestötietojärjestelmässä näkyvä suomalainen henkilötunnus.

Tämän vuoksi pankki oli lähettänyt asiakkaalle lisäselvityspyynnön kirjeitse 23.7.2014. A:lta oli kirjeitse kysytty, oliko hänellä suomalaista ensisijaisesti kuvallista henkilöllisyystodistusta. Myös KELA –kortin, josta ilmenee suomalainen henkilötunnus ja allekirjoitus, oli ilmoitettu riittävän. Vastaava pyyntö oli esitetty lasten toiselle huoltajalle B:lle, kun hän oli kysellyt asiasta sähköpostitse 11.8.2014. B:lle oli vielä nimenomaisesti mainittu, että tilin avaaminen oli mahdollista ilman suomalaista henkilöllisyystodistusta, mutta mikäli sellainen oli olemassa, pankki tarvitsi siitä kopion. Tämän jälkeen B oli vahvistanut, että A:lta löytyi muun muassa KELA –kortti ja ajokortti. Näin ollen pankki oli tullut tietoiseksi, että sellainen muu henkilöllisyystodistus, jolla suomalainen henkilötunnus voidaan todentaa, oli olemassa, ja huolellisuusvaatimuksen mukaisesti pankki oli pyytänyt B:ltä kyseisen asiakirjakopion toimittamista.

Pankki katsoo, että tapauksessa oli huomioitava, että alaikäisten lasten vanhemmat, A ja B, toimittivat molempien lasten osalta pankin vakiomuotoisen vanhempien valtakirjan, jonka mukaan

molemmat alaikäisen lapsen huoltajat antavat toisilleen valtakirjan hoitaa yksin valtakirjassa mainitun alaikäisen lapsen tiliä. Tällaisen valtakirjan lähettäneille vanhemmille lähetetään kummallekin omat tunnukset lasten tilien käyttämiseen lapsille lähetettävien tunnusten lisäksi. Valtakirjan toimittamalla A ja B antoivat toisilleen valtuutuksen yksin hoitaa lastensa tiliin liittyviä valtakirjassa mainittuja asioita. Jos vanhempi on itse pankin asiakas, lapsen asiakkuus kytketään hänen tilinsä yhteyteen. Tunnukset lähetetään turvallisuussyistä aina asianomaisen vanhemman väestötietojärjestelmässä näkyvään osoitteeseen. Osoitteen tarkistus suoritetaan henkilötunnuksen perusteella, joten on tärkeää, että henkilötunnus todennetaan sellaisesta virallisesta asiakirjasta, josta henkilötunnus käy ilmi. Koska A:lla ei ollut omaa asiakkuutta pankissa, oli pankin luotava käyttäjäprofiili A:lle lasten tilien valtuutuksen mahdollistamiseksi. Tätä varten pankin tarvitsi todentaa suomalainen henkilötunnus.

Pankin käsityksen mukaan tapauksessa ei ollut kyse yksinomaan A:n tunnistamisesta, vaan alaikäisen lapsen huoltajuuden todentamisesta sekä myös hänelle valtuutuksen johdosta luotavaan käyttäjäprofiiliin vaadittavien tietojen todentamisesta. Vaikka A:n tunnistamiseen ja henkilöllisyyden todentamiseen riitti hänen virolainen passinsa, oli lisäksi hänen yhteytensä alaikäisiin lapsiin tullut todentaa huolellisesti pyytämällä lisäselvitystä. Pyyntö esitettiin kun ilmeni, että A:lla oli suomalainen henkilötunnus. Asiakkaalle oli valitettavasti voinut jäädä epäselväksi se, että lisäselvitystä oli pyydetty nimenomaan A:n suomalaisen henkilötunnuksen todentamiseksi säännöksissä ja ohjeissa olevien vaatimusten täyttämiseksi.

Virkatodistuskin olisi ollut hyväksyttävä asiakirja huoltajuuden eli edunvalvonnan todentamiseen, mutta koska B nimenomaan oli todennut, että A:lta löytyi suomalainen ajokortti ja KELA –kortti, pankin asiakaspalvelun edustaja oli luonnollisesti pyytänyt kopiota juuri jommastakummasta näistä asiakirjoista. Pankki katsoi, että asiakkaan on yleensä helpompi toimittaa kopio KELA –kortistaan tai ajokortistaan kuin hankkia maksullinen virkatodistus maistraatista, joten näitä asiakirjoja pyydetään ensisijaisesti virkatodistuksen sijasta.

Pankki ei ollut kieltäytynyt avaamasta alaikäisille lapsille asiakastilejä, vaan asian käsittelyprosessi oli pankin näkemyksen mukaan kesken, koska pyydettyä lisäselvitystä ei ollut vielä toimitettu. A:n B:n alaikäisten lasten tilit voidaan avata pankissa, kun pyydetty kopio A:n KELA–kortista tai ajokortista tai virkatodistus toimitetaan, jotta suomalainen henkilötunnus voidaan asiassa esitettyjen menettelyvaatimusten mukaisesti todentaa.

Esittelijän esitys

1. Syrjintälautakunta katsoo hakemuksessa olevan kyse hakijan etniseen alkuperään liittyvästä asiasta, joka kuuluu syrjintälautakunnan toimivaltaan.
2. Syrjintälautakunta hylkää hakemuksen.

Perustelut

Syrjintälautakunnan toimivalta asiassa

Syrjintälautakunta tutkii asian toimivaltansa puitteissa etniseen taustaan liittyvänä syrjintänä.

Suomen perustuslain (731/1991) 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Yhdenvertaisuuslain (21/2004) 11 §:n 2 momentin ja 13 §:n 1 momentin mukaan syrjintälautakunnan tehtäviin kuuluu etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kiellon valvominen muutoin kuin työsuhteessa ja julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa.

Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sen 2 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan yleisesti saatavilla olevien irtaimen tai kiinteän omaisuuden taikka palvelujen tarjoamiseen yleisölle.

Yhdenvertaisuuslailla pannaan täytäntöön Euroopan unionin direktiivit rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (2000/43EY) ja yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista (2000/78/EY).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on arvioinut etnisen alkuperän käsitettä siten, että se muodostaa laajan kokonaisuuden, joka perustuu sosiaalisen ryhmän erityispiirteisiin, joihin kuuluvat kansallisuus, heimotausta, uskonnollinen vakaumus, kieli, tai alkuperään ja kulttuuriperinteeseen liittyvät tavat ja perinteet. Syrjintä niin tosiasiallisen kuin oletetun etnisen alkuperän perusteella on kielletty (EIT 13.12.2005, *Timishev v. Venäjä*, asiat 55762/00 ja 55974/00, kpl. 55 ja 56).

Hakemus koski etniseltä taustaltaan virolaisen henkilön pankkipalveluiden saamiseen Suomessa liittyvää asiaa. Näin ollen hakemuksessa oli kyse hakijan etniseen alkuperään liittyvästä asiasta, joka kuului syrjintälautakunnan toimivaltaan.

Syrjintäoletaman syntyminen

Syrjintälautakunta katsoi, että hakija oli esittänyt yksityiskohtaisen ja uskottavan kuvauksen menettelystä, jonka perusteella hakija katsoi tulleensa syrjityksi pankkipalveluiden saamisessa.

Hakijan esittämän selvityksen mukaan pankki ei ollut suostunut avaamaan hänen alaikäisille pojilleen tilejä ilman suomalaista tunnistusasiakirjaa. Tällä perusteella syrjintälautakunta katsoi, että syrjintäoletama oli syntynyt.

Koska hakija oli esittänyt selvitystä, jonka perusteella oli syntynyt syrjintäoletama, syrjintälautakunta katsoi todistustaakan kääntyneen. Pankin oli siten näytettävä, ettei se ollut menetellyt yhdenvertaisuuslain 6 §:n syrjintäkiellon vastaisesti.

Väitetty syrjintä

Hakijan henkilöllisyyden selvittämisen tarpeellisuus

Asiakkaan tunnistamista koskevan lainsäädännön mukaan pankin on voitava tunnistaa asiakkaansa luotettavasti. Hakija oli halunnut avata pankissa alaikäisille pojilleen osake- ja rahastosalkkutilit, joten pankilla oli perusteltu syy hänen henkilöllisyytensä selvittämiseen.

Hakijan ja alaikäisten lasten välisen yhteyden selvittämisen tarpeellisuus

Koska asiassa kyse oli ollut alaikäisten lasten puolesta tehtävistä sopimuksista, oli pankilla ollut velvollisuus selvittää lasten huoltajuus.

Hakijan henkilöllisyyden selvittäminen

Hakijan asiamiehenä toimineen B:n ja pankin välisestä kirjeenvaihdosta ei ilmene, ettei pankki olisi hyväksynyt A:n henkilöllisyyden selvittämiseen hänen virolaista passiaan. Pankki oli 11.8.2014 lähettämässään vastauksessa ilmoittanut

tarvitsevansa hakijan suomalaisesta henkilöllisyystodistuksesta kopion tai jos sellaista ei ole kopion KELA kortista. Pankki oli ilmoittanut tarvitsevansa ensisijaisesti kopion näistä asiakirjoista, mutta jos sellaisia ei ollut, tilin avaaminen onnistuisi silti. Hakijaa ei siis vaadittu hankkimaan tällaisia asiakirjoja. Kun hakijalla B:n ilmoituksen mukaan kuitenkin oli KELA-kortti, pankin ohjeistuksen mukaan se oli ensisijaisesti tarvittava asiakirja. Kun kopion lähettäminen kuvattomasta KELA-kortista olisi riittänyt pankille, oli ilmeistä, ettei kyse ole voinut olla henkilön tunnistamiseen vaadittavasta asiakirjasta, vaan hänen huoltajuutensa selvittämisestä väestörekisterijärjestelmästä suomalaisen henkilötunnuksen avulla.

Pankin hakijan asiamiehen kanssa käymästä sähköpostiyhteydenpidosta ilmeni, että pankki oli olettanut hakijan saaneen pankin 23.7.2014 lähettämän lisäselvityspyynnön. Pankki oli tiedustellut hakijalta 11.8.2014 lähetetyssä sähköpostissa, eikö asiasta lähetetty kirje ollut tavoittanut hakijaa. Tähän hakijan asiamies ei ollut vastannut mitään.

Syrjintälautakunta pitää selvitettyinä, että pankki olisi hyväksynyt hakijan henkilöllisyyden selvittämiseen hänen virolaisen passinsa. Hakijalle oli kuitenkin saattanut syntyä käsitys, että näin ei olisi ollut asian laita, koska häneltä pyydettiin lisäselvitystä, josta ei välttämättä käynyt selvästi ilmi, että kyse oli lapsien huoltajuuden selvittämiseksi tarpeellisesta lisäselvityksestä. Tämän selvittämiseksi luotettavasti pankki tarvitsi joko virkatodistuksen tai KELA –kortin tai suomalaisen henkilötodistuksen.

Syrjintälautakunta katsoo pankin kyenneen selvityksellään näyttämään, ettei pankin menettelyssä ole ollut kyse yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä kielletystä syrjinnästä.

Hakijan ja alaikäisten lasten välisen yhteyden selvittäminen

Pankilla oli ollut velvollisuus selvittää lasten huoltajuus, koska hakija oli halunnut tehdä pankin kanssa sopimuksen alaikäisten lasten puolesta. Tämän selvittämiseksi pankki olisi hyväksynyt kopion hakijan KELA –kortista tai virkatodistuksen.

Pankki oli esittänyt asianmukaiset perusteet lasten huoltajuuden selvittämiseksi, ja pankin menettely oli perustunut hyväksyttäviin syihin. Pankin noudattaman menettelyn ei ollut osoitettu kohdistuneen hakijaan siten, että häntä olisi syrjitty hänen etnisen taustansa perusteella.

Syrjintälautakunta katsoi, ettei hakija ollut joutunut etnisen alkuperänsä johdosta epäedullisempaan asemaan muiden lastensa puolesta pankin kanssa sopimuksen tekevien huoltajien kanssa.

Syrjintälautakunta katsoi pankin kyenneen selvityksellään näyttämään, ettei pankin menettelyssä lasten huoltajuuden selvittämiseksi ole ollut kyse yhdenvertaisuuslain 6 §:ssä kielletystä syrjinnästä.

Syrjintälautakunnan päätös

Syrjintälautakunta päätti hyväksyä esittelijän ehdotuksen perusteluineen.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki 2 § 2 momentti 4 kohta, 6 §, 11 § 2 momentti, 15 §, 17 §, 18 § 1 momentti

Laki vähemmistövaltuutetusta ja syrjintälautakunnasta 7 c §, 7 j § 1 momentti

Luottolaitoslaki 3 §, 135 §, 145 § 1 momentti

Rahanpesulaki 6 §, 7 § 1 momentti, 7 § 2 momentti 1 kohta, 7 § 2 momentti 5 kohta

Laki vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä allekirjoituksista 17 § 1 momentti, 42 § 2 momentti

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuohjaus liitteenä.